

Maja B. Kranjc
KLOPOTEC

*Labko se zgodi, da majhne razlike v začetnih
pogojih ustvarijo zelo velike razlike v
končnih pojavih. Napovedovanje postane
nemogoče in že imamo naključen pojav.*
Henri Poincaré, *Znanost in metoda*, 1908

*Naš subjektivni občutek za smer časa, našo
psihološko časovno smer potemtakem določa
termodinamična časovna smer v naših možganih.
Ravno tako kot računalnik si moramo zapomniti
stvari v takšnem vrstnem redu, v kakršnem
narašča entropija. Spričo tega se zdi drugi zakon
termodinamike skoraj trivialen. Nered s časom
narašča zato, ker merimo čas v smeri, v kateri
narašča nered. Težko bi povedali bolj natančno!*
Stephen W. Hawking, *Kratka zgodovina časa*, 2010

*V vrtincu kaosa prebivajo večni čudeži. Tvoj svet
začenja postajati čudežen. Človek ne spada samo
v urejen svet, ampak tudi v čudežni svet svoje
duše. Vaš urejeni svet si morate narediti strašljiv,
da se vam bo prevelika zunanost priskutila.*

Carl Gustav Jung, *Rdeča knjiga*, 2015

*Verjamem, da naše življenje ni le vsota dogodkov,
temveč zapleteni preplet smislov, ki jih tem
dogodkom pripisujemo. Ti smisli tvorijo čudežno
tkanino pripovedi, pojmov in idej, in lahko jo
priznamo za eno od prvin – kot zrak, zemljo,
ogenj, vodo – ki fizično določajo naš obstoj in
nas oblikujejo kot organizme. Pripoved je torej
peta prvina, ki nam veva svet videti tako, in ne
drugače, razumeti njegovo neskončno raznolikost
in zapletenost, pa tudi urejati svojo izkušnjo in jo
predajati iz roda v rod, iz enega obstoja v drugega.*

Olga Tokarczuk, *Pozorni pripovedovalec*, 2022

Zunaj je sijalo sonce, in še preden so žarki vstopili v sobo, so jih kovinske žaluzije razrezale na natančne pasove, med katerimi so bile samo sence dokaz, da vsa svetloba ni bila povabljena noter.

Skušala je šteti črte. »Ena, dve, tri, štiri ...« Ustavila se je pri deseti. Ugibala je, katera je naslednja številka.

»Enajst!« se je iz kuhinje oglasil moški glas.

»Enajst,« je ponovila Vera. »Pred enajstimi dnevi so jo pokopali.«

Slišala je korake, moški se je naslonil na podboj in jo opazoval. Ker ni rekel ničesar, je pogled usmerila v sence, ki so se razlezele po tleh. »Katera je naslednja številka?«

»Bolje bo, če boš nehala šteti,« je rekel bolj samemu sebi kot njej.

»Ampak jaz hočem znati prešteti do tisoč.«

»Zakaj bi toliko štela?« Oče je namrščil čelo.

»Ker je Marko rekel, da bodo po tisoč dneh angeli mammo vrnili.«

Njegove ustnice so se stisnile v črto, v njej je zasluhila obzorje, na katerem se zbirajo nevihtni oblaki. Zazdelo se ji je, da se je prostor omračil.

»Mulc blesav! Ne bodo je vrnili, ker je tudi vzeli niso! Kje je slišal te neumnosti? Bo že videl hudiča. Samo da pride domov!«

Nekaj grenkega se ji je nabiralo v grlu in njen pogled je postal meglen. V drobovju jo je stisnilo tako

močno, da je izpustila dolg cvileč zvok, ki se ga je prestrašila. Ko je napolnil sobo, je postal tuj, kot bi prihajal od nekod drugod. Poznala je to, kar se je kotalilo iz trebuha v prsni koš in nazaj. Že dolgo. Mamina odsotnost se ni začela z njeno smrtjo, ampak mnogo prej.

»Cmerjenje ne bo nič pomagalo,« je rekel in stopil do nje.

Skušala je pogoltniti sluz, ki se ji je nabirala v žrelu. S hripavim glasom je vprašala: »A je mama samo zaspa? Tako kot vsak dan?«

Odkušljala se je. »Kaj pa ... Kaj če so se zmotili? Zdaj pa so jo dali tja noter in – ne more ven?«

»A ti je tudi to rekel Marko? Samo naj se me pazi.«

Vera je odkimala.

Stopil je k oknu in dvignil žaluzije. Prostor se je vdal sončnemu dnevu.

»Veš kaj, treba je pospraviti stanovanje ... Mi boš pomagala?«

Počasi je vstala in ga skušala prijeti za dlan. Ozrl se je proti njej.

»Obe roki bova potrebovala za delo.«

»Ata, ostanite!« je prosila Vera.

Pogledal jo je navzdol, njegovo telo se ji je zdelo ogromno. Kot gora, ki jo varuje, gora, h kateri se lahko prilepi, da je ne odnese tok. Čutila je ta tok – skozi minevanje letnih časov, skozi izginjanje spominov ga je prepoznala. In se ga bala.

Nekaj časa jo je motril s pogledom, ki si ga ni znala razložiti. Obrvi je imel nasršene, kot bi bil jezen, ampak oči so se svetile skoraj prijazno. Odkošljaj se je, si čez lase poveznil klobuk in ji zabičal, kot zabičajo matere v povestih:

»Nikomur ne odpiraj. Marku preglej naloge in skuhaj večerjo. Zjutraj ne zamudita v šolo!« Nato je za sabo hitro zaprl vrata. Morda se je bal, da bo prošnjo ponovila.

Pogledala je proti kuhinji. Omarice so se ji nenadoma zazdele grozljivo polne robov. Šlo ji je na jok. Zakaj mora skrbeti za starejšega brata? S kotičkom očesa je videla, kako sence oživljajo predmete; v lesu, ki je bil poln grč, so se začele pojavljati oblike.

Človeški možgani skušajo v nejasnih madežih in obrisih zaznati znane pokrajine in bitja, trudijo se osmisliti nepregledno gmoto dražljajev. Vera je postajala napeta. Sence so bile vse bolj podobne obrazom. Ti so se grozljivo režali, gubali čelo ali šobili usta, njihove oči so boljčale. Skoraj tako so se spakovali, kot bi se posmehovali njenemu strahu. Mrzlično je begala z očmi, da bi našla točko pomiritve, od tega

se ji je zvrtilo in panična je stekla do svoje postelje. Izpod vzglavnika je povlekla nekaj belega. Dihala je v blago, cel obraz je zakopala vanj in se počasi zavedela svojih stopal, kako s težo pritiskajo na tla, svojih solz, ki močijo tkanino, in zvoka, ki prihaja od zunaj.

Marko je bil na igrišču, slišala ga je skozi zaprto okno. Postopno ugašanje dneva jo je navdalo z grozo. Kako bo to zmogla, kako bo lahko sama, pa še ponoči? Strahovi so spet vstali, tokrat s še večjo silovitostjo, spomin na to, kako je zjutraj v stanovanju lebdela tišina, kako ju je oče zaklenil v sobo, da sta lahko zgolj slišala šepetanje in topotanje korakov. V tisti sobi je še vedno spal oče, sama se je izogibala. Ne zaradi očeta, zaradi šepetanja in korakov, zaradi neznosne praznine, ki se je odprla na pomečkanih rjuhah in se razlezla po njej, kot se temna snov razliva po celotnem vesolju. Kar izginila je, mama. Skušala si je predstavljati, kako je izgledala, kako so jo nesli. So jo zavili v rjuho? Je imela oči odprte? Se je smehljala?

Ko je zadnjič stopila tja, je s postelje potegnila vzglavnik. Položila ga je na tla in svoje čelo pritislila obenj. Globoko je vdihnila in skušala čim dlje zadržati dih. Potem je slekla prevleko in ni pustila, da bi jo kdo opral, dišala je po njej. Pred spanjem si jo je zvila pod lice, vohala je tisto, kar je še uspelo ostati, in se skušala spomniti njenega obraza. Vonj je izginjal in spomin na obraz je bledele. A prevleko še ima. Oče je sicer rekel, da je to noro, vendar je dopustil majhno stranpot, pretvarjal se je, da je ne vidi k sebi stiskati tega, kar je imenoval »tista cunja«.

V stanovanju je postajalo vse temneje, zdrznila se je, kot bi se zbudila iz sanj. Stopila je na balkon.

»Marko, takoj gor!« Deček na dvorišču se je obrnil, ji pomahal in se igral naprej. S fanti so se lovili in se skrivali. Obupano se je oprijela ograje, vendar se je odločila, da ga ne bo še enkrat poklicala. V vratih je obrnila ključ in našobila usta. Strah je počasi izginjal, nasmehnila se je, ko je pomislila, kako bo trkal in moledoval, naj ga spusti noter. Kar naj ga izuči! Šla je do pulta in pregledala, kaj je oče pripravil – zavojček polente in skledico mleka. Mleko moram zavreti, si je rekla v mislih. Da ne bi pozabila, pa tudi, da bi se počutila manj samo. Ampak dokler ne pride Marko, bo počakala. Vzela je knjigo. Komaj se je dobro naučila brati, vendar ni izpustila nobene priložnosti za to, da bi se izgubila v zgodbah drugih.

Ko je prebrala nekaj otroških zgodbic, je na vratih potrkal. Namrdnila se je in brala dalje. Trkanje se je stopnjevalo do jeznega butanja.

»Vem, da si notri, Vera, odpri!«

Kar nekaj časa ga je pustila moledovati, se jeziti, obupovati, obljubljeni – celo, da ji bo prepustil svojega lesenega konjička. Ob omembi igrače je končno vstala in stopila k vratom.

Noter je vstopil objokan.

Iztegnila je dlan. Brez besed je iz žepa izvlekel leseno igračo, komaj kaj podobno konju. Desna zadnja noga je manjkala in gobec je bil bolj podoben pasjemu. Izročil ji ga je.

»Zatožil te bom atu. Da si me zaklenila.«

»Ata me bodo pohvalili. Nisi prišel, ko bi moral. Lahko bi te za celo noč zaklenila ven.«

Čeprav je bil dobro leto starejši, sta si bila po velikosti skoraj enaka. Obrisal si je smrkelj, ki mu je visel iz nosu.

»A je kaj za jesti? Lačen sem.«

Nagubala je čelo. Saj res – večerja. Skočila je k lončku mleka in ga postavila na star štedilnik. V drugo posodo je nalila nekaj vode. Uprasnila je vžigalico in jo prislonila k zmečkanemu kosu papirja. Ogenj je plezal proti njeni roki, z drugo roko je hitro odprla železna vratca in goreč papir vrgla k polenom. Nato je obe posodi postavila na štedilnik.

Ko sta se spravljala spat, se je Marko dolgo premetaval po postelji. Nazadnje je s tihim glasom prosil: »A mi poveš pravljico?«

»Če bi se naučil brati, bi si jo sam prebral,« mu je zabrusila.

»Prosim.«

Vdala se je prošnji. Upala je, da bo tudi njo branje uspavalo. V sredini druge zgodbe je slišala, kako je njegovo dihanje postalo plitko in umirjeno.

Obrnila se je k steni in tudi sama skušala zaspati, ampak nikogar ni bilo, ki bi pravljico povedal njej. Namesto pripovedi so jo začeli preganjati spomini, samota je zbujala druge samote, plesale so svoj morasti ples, da se je potna obračala z ene na drugo stran in trudoma zadrževala jok. Čez nekaj časa, ko se ni mogla več braniti in preden je padla v težke sanje, so se samote naselile vanjo. Kasneje jih bo prepoznavala kot ščemenje v trebuhu, tiščanje v prsih. Kot čudno

tesnobo, ki se bo dvigala iz drobovja. Kot nekaj, kar jo bode in opozarja, da je povsem sama. Klopotcu ne bo znala nadeti imena.

Mame ni bilo že toliko časa, da je Vera pozabila, kako je izgledala. Razmišljala je, da si je mogoče sploh ni zapomnila in ni bilo česa pozabiti. V dlani je vrtela svinčnik in nato narisala krog, znotraj katerega bodo oči. Zakaj morajo za osmi marec risati mamu? Ko bi vsaj smela narisati rožo. Ali sonce. Kakšne lase je imela? Vzela je rjavo barvico in začela barvati.

Oče je imel rjave lase. Ob spominu na očeta je začela s stopalom butati v nogo mize. Očetova potrpežljivost se je tanjšala, dajala je vtis, da se bo enkrat za vedno pretrgala in nič ne bo ustavilo nečesa divjega, kar bo butnilo na dan. Ko vsaj ne bi imela brata!

Marko je bil težko pri miru, ves čas je plezal, skakal, si domišljal skrivne bitke in zaplete, se izgubljal v tujih ulicah, prihajal domov s strganimi hlačami. Med njim in očetom je bila kot tehtnica, njeni roki sta poskušali držati ravnovesje, skrbela je za brata in skušala ustreči očetu. Večkrat je bila pri tem neuspešna in naloge, ki jih ni bilo mogoče izpolniti, so v njej greble praznino. Končala je risbo in začela prepisovati odlomek iz berila.

Takrat se je domov vrnil oče.

Med odlaganjem črne aktovke je vprašal: »Si olupila krompir?«

Prikimala je in pisala naprej. Pod mizo ji je noga bingljala v zraku ter se zibala gor in dol. Skušala se je osredotočiti na črke, ki so bile zapisane na trdem papirju, ampak ji je pogled ves čas uhajal k njemu.

»Marko?« je dvignil eno obrv. Noga pod mizo je obmirovala, pogled je zapičila v list, vso pozornost je usmerila na besedo PRAZNIK, ki je bila zapisana pod sliko voščilnice.

»Na tržnico sem ga poslala, po korenje,« si je izmislila, ne da bi dvignila glavo.

»Ta paglavec mi bo požrl živce,« je komaj razumljivo zabrundal oče.

»Mu grem nasproti,« je zadušeno kriknila sama vase, ko je šinila mimo njega proti predsobi, da bi si obula čevlje.

Iskala ga je skoraj eno uro, ko ga je končno zagledala na enem od igrišč, kjer je skupaj z dvema fantoma kopal luknjo v zaledenelo mivko. Nekaj sekund ga je zaprepadena opazovala.

»Poglej, kaj smo naredili!« ji je ponosno zaklical.

»A si ti zmešan? Da mi zgineš domov!« Zakričala je z visokim glasom in z nogo brcnila v njegovo šolsko torbo.

»Pa tegale ne pozabi. Upam, da vsaj zvezkov nisi izgubil.«

»Dokončati moram bunker,« se je našobil.

Vedela je, da ji zmanjkuje časa. Stekla je do tržnice, kupila nekaj korenja in se na poti domov spet ustavila na igrišču, ampak Marka ni bilo več tam. Oblil jo je mrzel pot. Počasi se je odvlekla domov.

Pri vratih je prisluhnila. Nič. Tišina. Tiho je odprla vrata in z obutimi čevlji stopila v kuhinjo. Oče je za mizo bral časopis.

»No, si ga našla?« Otrpnila je. Torej še ni prišel domov!

»Ja, dal mi je korenje,« je lagala naprej. Zelenjavo je nekaj časa prelagala iz roke v roko, potem pa jo položila na pult.

»Dovolila sem mu, da se še malo poigra.«

Oče je nagubal čelo in se z ostrim pogledom zavrtal vanjo. Imela je občutek, da lahko vidi vsako njeno misel. Povesila je pogled.

»Vera, ti si šla po korenje, a ne?«

Ni mogla odgovoriti. Zaslišala sta korake na stopnišču. Klopotec v njej je utripal.

Nagonsko je stopila proti vratom, vendar je bil oče hitrejši, odrinil jo je in na poti še zagrabil palico, ki je pripravljena stala v kotu predsobe. Vera se je kot v sanjah za njima spuščala v pritličje.

Marko je očeta očitno srečal na stopnišču, na tla je spustil torbo in stekel nazaj ven.

Nekaj časa sta se lovila po dvorišču, Marko je bil hiter in očetu ni pomagalo, da je bil v copatah.

Nazadnje ga je ujel, ga trdno prijel in tolkel po njem, dokler se palica ni zlomila. Pogled je hotela obrniti stran, ampak ni mogla. Samo stala je tam s široko odprtimi očmi in v počasnem posnetku vsrkavala vase vsak udarec.

Na kratko se je pogledala v ogledalo. Oče ji je govoril, da je oči podedovala po mami. Pravzaprav je rekel, da je njena kopija. Zato je vsakič, ko je opazovala sebe, oprezala za njenimi sledmi. Najprej so bili pogledi radovedni, postopoma pa je opazovanje obraza postalo grozljivo, in ko je oči končno usmerila drugam, ni mogla pregnati občutka, da jo podoba v ogledalu še vedno gleda. Seveda je vedela, da to ne more biti res, ampak to, kar vemo, je za nas mnogo manj resnično kot to, kar čutimo. Zato pogleda nase nikoli ni dolgo vzdržala.

Strmela je v svoje ponošene čevlje in razmišljala, če je čas, da si vendarle obuje tiste nove, svetleče. Lak je bil moderen in bil ji je všeč. Ampak težko se je ločevala od starih stvari, spominjale so jo na slovese in stare čevlje je vztrajno nosila k čevljarju, da bi le ostali z njo čim dlje.

Tokrat je imela priložnost, da na plesu zasije. Tineta je spoznala preko sošolke na fakulteti, bila sta soseda. Vedela je, da mu je všeč, in priznati si je morala, da ji je prijetno v njegovi družbi. Toda nekaj jo je tudi vleklo stran, zdelo se ji je, da si v resnici ne želi dvojine. Tudi prijateljstva so jo hitro pričela dušiti, po nekem času je postala osorna in prijateljice so se porazgubile v svojih življenjih, brez nje. Samota ji je prijala, poznala jo je do obisti, vsako njeno tiho špranjno, njeno mehko, prazno zaobljenost. Dvojina jo je vedno porazila – na koncu je ostajala praznih rok.

Še enkrat je pogledala svoje nove čevlje in jih popravila v omarico. Zavezala si je vezalki na starih čevljih in si lase spela v čop. Ni se pogledala v ogledalo, ogrnila si je plašč in odhitela od doma. Mrzel jesenski zrak ji je butnil v pljuča, v nogah je čutila šibkost. Skoraj se je že obrnila, ko je na pragu lokala zagledala sošolko.

»Vera, si le prišla!« Nerodno se je prestopila, očitno že malo okajena.

Vera se je nasmehnila, kot bi s tem lahko pregnala svoje dvome.

V prostoru je bilo toplo in zakajeno, zapekle so jo oči. Slekla je plašč in sedla k bližnji mizi tik ob plesišču. Nekdo se ji je približeval, prepoznala je Tineta.

»Sem že mislil, da te ne bo.«

Našobila se je. »Jaz tudi.«

Prasnila sta v smeh. Iz torbice je vzela cigareto in si jo prižgala.

»Saj bi ti jo jaz, ampak ne kadim,« je skomignil.

»Bolje zate,« je odvrnila nekoliko hladno.

»In, si za ples?«

Najraje bi rekla, da ne, ampak v resnici je rada plesala. Samo tistega, v kar bo ta ples morda vodil, ni hotela. Kaj jo je skrbelo? Ljubezen? Dvojina? Možnost materinstva? Njene prijateljice so ves čas sanjarile o porokah, otrocih, o tem, kar se je njej zdelo odveč. Cela slika, ki se ji je vsiljevala zaradi vprašanj sorodnikov, klepetov z vrstniki, skozi filme in literaturo. Povsod ji je sledila večna tema ljubezenske dvojice, na kateri temelji lepota, pa tudi tragika sveta.

Skušala je najti razpoko, skozi katero bi se temu lahko izognila, toda morala si je priznati, dvojina jo je tudi vznemirjala. In Tine, ki jo je prijel za roko, da bi jo odpeljal na plesišče, jo je gledal tako, da je lahko za trenutek verjela, da je dvojina možna. Da bi v njej zmogla preživeti.

S peto je drsal po tleh, kar ji je načenjalo živce. Predvidevala je, da čaka na njen odgovor. Zrak med njima je zamrznil v napetem pričakovanju. Še pred nekaj minutami sta se brezskrbno smejala neki šali, ki niti ni bila tako smešna, kakor se ji je smešno zdelo to, kako panično je čakal na njen nasmešek. Zato se je smejala, na glas, s polnimi pljuči, preveč očitno. Vedela je, da ga je prestrašila, morda je pomislil, da se samo pretvarja, kar je bilo delno tudi res.

Torej, še vedno je podrsaval sem in tja in gledal skozi okno. Ampak vedela je, prepričana je bila, da pripravlja nekakšen govor. Začel bo govoriti o tistem potovanju. In najhuje pri vsem je bilo, da si je to po tihem celo želela. Da bi jo povabil s sabo.

V tisti sobi, ko sta bili njuni telesi obrnjeni vsako v svojo stran, so bile njune misli tako blizu druga druge, da sta jih lahko slišala. To je bil eden tistih trenutkov, ko ničesar ni treba izreči naglas. Želela si je, da bi se čas ustavil. Da bi iz tega trenutka lahko izstopila, neomadeževana z nadaljevanjem. Sama možnost ljubezni je bila povsem dovolj, potopiti se vanjo pa je bilo nekaj nevarnega, nekaj, kar je njeno telo zavračalo. Na to jo je spomnilo s čudnim pritiskom v prsnem košu, z jedkim zbadanjem v želodcu.

Klopotec je bil nevidno krmilo, ki jo je usmerjalo. Opozarjal jo je na tisto, kar bi lahko vodilo v ponovitev. Ni bil povezan z mislijo, bolj s slutnjo izgube. Bil je nujen, zagotavljal je pravočasen umik pred bibavi-

co življenja, ki včasih daje, drugič jemlje. Pred oseko, ki se ji mora prepustiti vsaka obala.

Bila je na preži. Zdaj zdaj bo spregovoril. Že večer prej je pripravila svoj odgovor. Zdi se ji, da nista za skupaj. Preveč razlik. Morda se sploh noče poročiti, imeti otrok. Pravzaprav že od malega ve, da bi rada živela sama. Da bi učila. Morda pisala. Saj ve, da nekatere lahko oboje združijo z materinstvom. Misel na slednje jo je strašila. Povedala mu bo, da otrok ne pride v poštev.

Poškilila je proti njemu. Skušal je odpreti okno, pa se je kljuka zatikala.

»Malo bolj postrani jo moraš obrniti,« je pretrgala tišino in se ugriznila v jezik. Njuna pogleda sta se srečala.

»Oprosti,« je rekel in čutila je mehko, kako se je skušala splaziti v njeno naročje.

»Ne bi smel tako zgodaj predlagati česa takega. Žal mi je. Lahko ostane, kot je?«

Nič nikoli ne ostane, kot je, je pomislila. Že en pogled vse spremeni. Ena beseda, en dotik. Ampak škoda je že bila narejena, mehko se je vzpenjala proti njej. Zdaj bo stopil proti njej, je vedela in zaprla oči. Ko se je dotaknil njene rame, se je zdrznila.

»Saj nisi vprašal mene, vprašal si mojega očeta. Prav prismuknjeno.« Namuznila se je.

»Sem pri tvojem očetu storil kaj narobe?« jo je presenetil.

Tudi če bi, to ne bi imelo nobenega pomena. Ampak ne, očeta je navdušil kljub temu, da je omenil, da je iz verne družine. Ob tem se je očetu sicer

res nekoliko povetil obraz, vendar se je obvladal. Poleg tega je vedela, česa se je najbolj bal – da bi ostala sama, čudaška samska ženska, je rekel. Večkrat jo je opozoril, da je za žensko že skoraj prestara za zakon in da mora pohiteti, če ne bi rada postala teta. Pravzaprav ne ve, kaj jo je pri tem zbudilo in zakaj se trudi dokazati, da zmore. Postati žena in morda mati.

Odmaknila se je od njegove roke.

»Mislim, da si ga v resnici očaral.«

»Mislil sem, da ne verjame v čarovnije.«

»Vsi si želimo verjeti v čarovnije,« se je nasmehnila in toplina se je razlila čez trdo skorjo, ki je čakala v njej. Čakala, da se ob najmanjši priložnosti razraste v nekaj, kar je večje od življenja. Kaj je večje od življenja? Tisto, česar ni, tisto, kar manjka, tisto, kar iščemo in medtem življenje mine.

Spoznala je, da je lahko odločna, ampak odločen je bil tudi on. Prihajal je, vsak teden, dal ji je vedeti, da ne bo obupal. Gnil jo je s knjigami, ki jih je prinašal v dar, ni se jim mogla upreti. Nalašč je izbiral zgodbe o ženskah, plavala sta skozi stavke, povedi, strani, poglavja. *Gospa Bovary*, *Ana Karenina*, *Mojster in Margareta*. Ko je opisoval Margaretin let skozi nočne gozdove, ko so njegove oči divje žarele, kot bi se tudi sam zaljubil v junakinjo iz zgodbe, je za trenutek lahko odigrala vse tisto, kar ni znala biti. Pustila je, da jo je poljubljal po vratu in zdelo se ji je, da tudi ona leti, kot Margareta, nad jasami in gozdovi njihovih dotikov, med meglicami njenega šepetanja.

Med sprehodom po Tivoliju se je ustavila. Opazovala je sveže zelene poganjke na drevesih in v travi, kjer so se prebijali skozi ostanke snega. V vozičku je negibno ležal otrok. Razmišljala je o Tinetu. Ko je nazadnje spakirala in šla, je naredil vse, da bi se vrnila. Usoda ima smisel za ironijo – otrok jo je prisilil k vrnitvi. Ta otrok, ki jo zdaj oddaljuje od njega.

Novembra se je rodila Nina. Bil je tako srečen, da je vriskal in skakal po porodni sobi, med obiski v porodnišnici pa je na poti do njene sobe objel vsakogar, ki ga je srečal.

Ko se je z dojenčkom vrnila iz porodnišnice, se je počutila izpraznjeno, utrujeno, izpito. V njej je bila puščava, bilo je, kot bi s krvjo med porodom iz pokrajine odtekla vsa voda. Več mesecev je samo ležala, hotela spati. Otroka je nekajkrat podojila, potem pa je izgubila mleko. Tine je pripravljajl mlečno formulo. Prah! Čutila je neznosen sram, da njen otrok pije kupljene praške. Zapirala se je v kopalnico, opazovala svoje usahle prsi in skušala jokati. Ni bilo ne mleka ne solz.

Dražilo jo je prekipevanje življenja, ki je uhajalo skozi dojenčkovo telo. Razlivalo se je skozi majhna usta, da je morala preoblačiti majice in posteljnino, rinilo je iz črevesja, jo nase opominjalo z neskončnimi kupi smrdečih pleníc, kričalo je o nujnosti obstanka čez dan in v nočeh, ko je hlepela po počitku.

Tine je večkrat prišel k njeni postelji in ji kazal, kako se Nina smeje. Kako jo je bolel tisti nasmeh! Ne Ninin, njegov. Ožarjen je bil z neznano svetlobo, postajal je tuj. Gnev je rasel v njej in naseljeval kamnito pokrajino z nevihtnim vzdušjem.

Ves čas se je pritoževala, nič ni naredil prav.

»Pa kako si jo oblekel, saj je kot ena šema,« je rekla in mu izpulila jopico iz rok. On se je z vsem strinjal, njena napadalnost ga je prestrašila, hkrati pa je bil vesel, da ni več samo ležala.

»Bo mamica zrihtala, a ne, Nina? Mami je punca in se bosta po žensko zmenili,« se je nasmehnil petmesečni deklici in ji jo prepustil.

Postopoma so bile njegove odsotnosti vse pogostejše.

Ostajala je sama z deklico, ki jo je gledala z velikimi, svetlimi očmi.

Boji so potekali med divizijami kaosa in redkimi četami njenih rok. V bitkah proti razmetanim, uničenim ali izrabljenim predmetom, ki jih je bilo treba pospraviti ali odstraniti, ni mogla nikoli dokončno zmagati. Spreletelo jo je, da je kot žuželka, ki pomaga pri razkroju. Nekje je prebrala, da se v gozdu govnači orientirajo po mlečni cesti; morda se je v stanovanju po njej obračala tudi sama. Vedela je, da bi morali njeni prsti poseči v razpadanje in iz njega bi se morda izvlekli skoraj celi. Zdelo se ji je namreč, da vsakič, ko se dotakne nereda, ta postane del nje, jo prične mleti v nerazpoznavnost, kot bi se nanjo preselila plesen izginevanja, ki bo na koncu prekrila vse,

tudi njene spominske celice in nazadnje vsak spomin nanjo.

Voziček je zapeljala v kolesarnico, dvignila otroka in se napotila v dvigalo. Z eno roko je k sebi stiskala še vedno spečega otroka, medtem ko je z drugo odklenila vrata stanovanja. Otroka je odložila v košaro in se razgledala po kupih perila, ki so pokrivali tla. Dlani so jo pekle, suha koža je na mrazu razpokala do krvi. Spomnila se je na staroverska verovanja o tem, da govnač pomaga umrlemu zapustiti telo in se naseliti v novo življenje. Ozrla se je po razmetani sobi in pomislila, da morda njeno telo še ni mrtvo in da bo vse pustila točno tako, kot je.

Voziček je ustavila na gozdni jasi in iz nahrbtnika vzela steklenico z vodo. Deklica, oblečena v rumeno obleko, na kateri je bil našitek z rdečo lisico, je iztegnila roke in zacepetala z bosimi nogami.

»Pridi, no, radovednica,« ji je rekla in jo dvignila v naročje.

Deklica je opazovala gozd.

»Vidiš, Nina, to zeleno so drevesa in smreke. In trava. Poglej, kako je, če jo primeš.«

Z deklico v naročju je pokleknila, z roko pobožala visoko travo in deklico približala, da se je lahko dotaknila tankih stebel. Zasmejala se je, ko je deklica zagrulila od začudenja, nato pa se je že hotela izviti iz njenih rok. Zato jo je prijela nekoliko močneje. »Ne moreš se plaziti tukaj, malo še počakaj, še nekaj mesecev, pa boš sama hodila.«

Dvignila jo je više, k svojemu obrazu, se ozrla proti nebu in s prstom pokazala nanj: »Tole je nebo. Kmalu, ko bodo dnevi zelo vroči, bo postalo takšne barve, kot so tvoje oči.«

Deklica jo je najprej pogledala, nato je oči obrnila navzgor in iztegnila prst, tako, kot njena mama. Potem se je spet skušala izviti iz maminega prijema in zlesti na tla.

»Ne vem, po kom si tako živahna,« se je spraševala Vera, medtem ko jo je zapenjala v voziček.

Vdihnila je svež zrak zgodnjega poletja, dan je bil prijeten in v telo je prilezlo hrepenenje. Hotelo je

ostati. Težava s hrepenenjem je, da je spomenik tistemu, kar manjka. Zalila jo je tesnoba.

Za trenutek se je ustavila in globoko izdihnila, kot bi zoprno nežnost lahko spustila ven skozi pljuča. Zagledala se je nekam v rob obzorja, ki je izginilo, notranje slike so napolnile vidno polje, stara kuhinja, vonj po goveji juhi in težka očetova roka so se ovili okrog nje, da je nadaljevala kot v sanjah. Sledilo ji je nekaj, česar v teh slikah ni bilo in kar je bilo s svojo odsotnostjo neznosno prisotno.

Odpravila se je naprej po kolovozu, ki je vodil v mesto.

Nina je nagnila glavo in pogledala izza omare. Vera je bila s hrbtom obrnjena proti njej, sedela je za mizo in brala. Zasmejala se je z zvonkim smehom, ko se je Vera obrnila, pa se je spet skrila. Vera je dvignila obrvi, nato pa se vrnila k branju.

Počasi je Nina glavo spet pomolila proti kuhinji in tiho zagrulila. Nato je še malo počakala in zaklicala: »Ku-ku!«

Vera se je spet obrnila proti njej. »Se to igrate v vrtcu? To čudno igro?« Deklica jo je gledala s široko odprtimi očmi in ponovila: »Mami, ku-ku!«

»No, pa dajva ta tvoj ku-ku.«

Vera je vstala in se skrila za kuhinjska vrata, malo počakala in se nagnila naprej. »Ku-ku.«

Ninin zvonki smeh, ki je zaplaval po prostoru, jo je neprijetno zbodel. Začutila je omotičnost, oprijela se je podboja vrat. Spomnila se je, da ta dan ni še ničesar jedla, v službi si za to ni vzela časa, potem je hitela po Nino, doma pa je povsem pozabila na lakoto. Pa ni bilo le to, nekaj čudnega se ji je skupaj z Nininim smehom razletelo v telesu, kot bi jo granata raztrgala od znotraj. Nina se ji je počasi približala. »Mami, bubu?«

Vera se ji je skušala nasmehniti, ampak se koža ni hotela raztegniti. Zgolj oplazila jo je s pogledom.

»Nama bom naredila nekaj za jesti, si lačna?«

Nina je prikimala: »Ama.«

Narezala je kruh in sir, odprla kozarec s kislimi kumaricami.

Na mizo je postavila dva krožnika. »Pridi!« je zaklicala otroku.

Iz druge sobe je prihajalo mrmranje pesmice, zato je pričela jesti sama.

Čez nekaj časa je Nina zopet pogledala izza omare.

»Ku-ku!«

Vera je počasi žvečila hrano, okusa ni čutila, zdelo se ji je, da ima v ustih nekakšno gumo, s težavo je grižljaj pogoltnila. Vstala je in še enkrat odprla hladilnik. Steklenica. Že ko je z dlanjo objela njen ozki vrat, je začutila olajšanje. Kozarec je napolnila skoraj do roba in izpila v nekaj hlastnih požirkih. Nato je zaprla oči in globoko vdihnila. Med izdihom se je zavedela otroškega čebljanja, ki je prihajalo izza stene.

V očeh ji je pobilisnilo. V dnevno sobo je vodilo dvoje vrat, Nina se je skrivala za tistimi, ki so se odpirala na hodnik in v kuhinjo, zato je sama stopila proti vratom, ki so povezovala jedilnico in dnevno sobo. Počasi se je po prstih prikradla Nini za hrbet in vzkliknila: »Ku-ku!«

Deklica je naprej poskočila, nato pa izgubila ravnotežje in se prekucnila na tla. Njeno kričanje je zarezalo v zrak kot nazobčan nož – ni ga presekalo z gladkim rezom, temveč je predirljivo žgalo v popoldne. Zarezalo je tudi v Verin nasmešek, ki se je povесil, roke, ki so se stegovale proti otroku, so se spustile. Z Nininih lic so na tla kapljale debele solze, v obraz je bila zaripla in zabuhla, svoje ročice pa je

iztegnila proti mami. Ta se je potrudila, da je roke razprla in jo dvignila.

»Vidiš, da te take igre samo razburijo,« jo je prepričevala. »Ti bom dala list, da boš čečkala.«

Nato se je počasi vrnila h krožniku, pri mizi je zamahnila z roko, da bi prepodila muho, ki se je že pasla na siru, in sedla.

Nina se je počasi, z negotovimi in širokimi koraki otroka, ki je pred kratkim shodil, pomikala proti kuhinjskemu pultu. Z dlanmi je tipala za stvarmi, ki bi jih lahko prijela, in ko je v roki začutila ročaj, ga je potegnila proti sebi.

Tekočina ji je zalila obraz, nato je posoda z zvonkim ropotom pristala na tleh. Obsedela je v mlaki rožnate tekočine in pogledala v smer, od koder so prihajali mamini koraki.

Vera se ji je približala. Priprla je oči in nekaj časa sta samo zrli druga v drugo, brez besed. Luža šipkovega čaja, ki je obarvala tla, je med njima ležala kot voda, ki je ni mogoče prečkati. Verin obraz je bil miren, tako spokojen, da je v sobi zrak zamrznil. Zdelo se je skoraj, da so se na dekličinih obrveh pojavile drobne igle ivja. Deklica je za nekaj trenutkov zamižala in spet razprla oči. Hotela je dvigniti roko, pa je ni mogla, želela je odpreti usta, pa ni šlo.